

Skötselplan för Sörknattens naturreservat

Fastställd 1997-11-17

I ALLMÄN BESKRIVNING

1 Administrativa data

Uppgifter om reservatet

Benämning:	Sörknattens naturreservat
Kommun:	Åmål kommun
Socken:	Ånimskog
Kartor:	Ekonomisk karta 092 61, 092 71 Topografisk karta 9C NV
Lägesbeskrivning:	Området är beläget mellan sjöarna Djup och Ånimmen. Ca 21 km norr om Mellerud och ca 4 km väster om Ånimskogs kyrka.
Gräns:	Gränsen är markerad som en kraftigt punktstreckad linje.
Fastigheter och markägare:	Se bilaga 3 hörande till länsstyrelsens beslut.
Areal och naturtyper:	Total areal ca 371 ha Varav skog ca 322 ha Myr ca 16 ha Sjö ca 13 ha Hällmarker ca 20 ha
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen i Älvsborgs län

2. Grunden för beslut samt föreskrifter

(Se beslutet)

3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden

3.1 Naturförhållanden

Berggrund

Berggrunden i området ingår i Dalformationens bergartsserie och domineras av den karakteristiska kvartsiten som bildar långa och höga bergryggar i nord-sydlig riktning. Här liksom på ett flertal andra ställen i Dalsland benämns dessa höga och nästan kala bergryggar som knattar. Omgivande lägre terräng utgörs av lerskiffrar och lianeskiffrar som genom sitt kalkinslag ger en rikare jordmån. Lerskiffrarna återfinns öster om naturreservatet.

Höjdvariationen är mycket stor och varierar från Bergtjärnet på ca 50 m ö h till Sörknatten på 142 m ö h.

Vegetation

På de trädlösa kvartsitknattarna utgörs vegetationen av karakteristisk moss- och lavflora med flera nordliga arter. I de lägre partierna av kvartsiten och på lianeskiffern är hållmarksstallskogen den vanligaste biotopen. I de talrika dalarna blir vegetationen annorlunda och här växer framför allt gran men även en del lövskog av varierande sammansättning. Vegetationen är här tät och miljön skuggig. I dalgångarna förekommer mossklädda lodytor och små bäckar med sina speciella livsmiljöer.

Jordmånens skiftande beskaffenhet till följd av berggrunden i området har gett upphov till en mycket växlande vegetation med allt från nästan helt kala hållmarker av kvartsit till örtrika löv- och barrskogar i vissa dalgångar med arter som sårläka, vippärt och skogssvingel. På vissa platser på lianeskiffern finns också rikare områden med bl a blodnäva och vit fetknopp.

På de exponerade och utsatta hållmarkerna av kvartsit växer nästan enbart lavar och mossor. Här återfinns flera arter med nordlig utbredning som t ex korallblåslav *Hypogymnia intestiniformis*, svart sköldlav *Parmelia stygia*, svart rutlav *Buellia atrata*, vinterlav *Parmelia centrifuga* och stor hålllav *Cetraria commixta*.

Lianeskiffrens öppna hållmarker uppvisar likheter med kvartsithållarna men de nordliga arter är mer sparsamt förekommande. Arterna domineras av renlavar och ljung. I djupare sprickor och i sluttningar mot norr är inslagen stora av vitmossor (tallvitmossa *Sphagnum nemoreum*, kantvitmossa *S. quinquefarium*, tät vitmossa *S. compactum*) och falsk vitmossa *Leucobryum glaucum*.

I hållmarkstallskogen förekommer nordliga arter som blombägarlav *Cladonia bellidiflora* och fjällig bägarlav *C. macrophylla*. Bland nordliga mossor kan nämnas krusborstmossa *Kiaeria blyttii*, kalkäppelmossa *Plagiopus oederi*, skogsgräsmossa *Brachythecium salebrosum*, hedlumtermossa *Orthocaulis floerkei*, källscapania *Scapania paludosa* och mörk husmossa *Hylocomium umbratum*.

I bäckdalarna och ravinerna återfinns ovanliga kärlväxter som skogsknipprot, strävlösa, sumpnycklar, skogsfru och spindelblomster.

Inom reservatet finns urskog och hållmarkstallskog som uppvisar mycket lång kontinuitet med förekomst av många skogskryptogamer som fordrar gammal skog. Trädens ålder varierar mellan 120 och 320 år.

Till de mossor inom reservatet som är knutna till gammal skog med lång kontinuitet och som är hotade hör liten hornflikmossa *Lophozia ascendens*, vedsäckmossa *Calypogeia suecica*, skogstrappmossa *Anastrophyllum michauxii* som växer på murkna trädstammar på flera platser inom reservatet. På vissa lågor påträffas grön sköldmossa *Buxbaumia indusiata*, vedtrappmossa *Crossocalyx hellerianus*, krusflikmossa *Lophozia incisa*, klippskapania *Scapania nemorosa*, stubbtrådmossa *Cephalozia catenulata*, stubbspretmossa *Dolichotheca seligeri*, långfliksmossa *Nowellia curvifolia* och sågskapania *Scapania umbrosa*. På torrakor förekommer sällsynta arter som nästlav *Bryoria furcellata*, vednål *Chaenotheca brunneola* med flera.

På gammal bark och på grenar av äldre barrträd finns många lavararter däribland de ovanliga och urskogsgynnade arterna som gropig skägglav *Usnea barbata*, narrtagel *Bryoria implexa* och långt broktagel *Bryoria tenuis*.

På sluttningar och branta bergväggar finns många känsliga skogskryptogamer som skogstrappmossa *Anastrophyllum michauxii*, skuggmossa *Dicranodontium denudatum*, trind pretmossa *Dolichotheca striatella* och sköldfältlav *Peltigera horisontalis*.

Fauna

I reservatet finns en intressant fågelfauna med tjäder, järpe, nötkråka, nattskräa, storlom, smålom och trädlärka men även större hackspett och spillkråka. Tretåig hackspett observeras regelbundet.

Bäver är vanligt förekommande inom reservatet.

Det finns en intressant skalbaggsfauna med flera skyddsvärda och hotade arter. Till observerade arter hör *Agrilus suvorovi*, *Dicerca moesta*, *Rhinomacer attelaboides*, *Ctesias serra* och *Ernobius nigrinus* samt den hänsynskrävande *Buprestis octoguttata*.

3.2 Markanvändning

Inom reservatet saknas spår av tidigare bosättningar men i direkt anslutning till det finns ett flertal torpplatser eller backstugelägen som t ex Hermansmyren, Sågmyren, Korsbyudden, Udden, Myren, Strömmarud och Forserud. Flertalet tillkom troligen i och med 1800-talets befolkningsökning med därmed följande nyodlingsföretag i skogsbygderna. Det är sannolikt att torparna på dessa haft en viss djurhållning som inneburit att även skogen inom reservatet utnyttjats som utmarksbete.

I området finns många spår i form av skrotstenshögar efter små brytningar av kvartsit och i östslutningen ned mot Bergtjärnet finns resterna efter en uppmurad transportramp.

Enligt uppgifter har dimensionsavverkningar utförts under de första årtiondena på 1900-talet. Områdets otillgänglighet har medfört att den skogliga aktiviteten var låg under större delen av 1900-talet. Vägbyggen under 1970-talet ledde till ökad tillgänglighet och omfattande skogsavverkningar som även pågick in i det som sedan blivit naturreservat.

3.3 Tillgänglighet

Reservatet är dels tillgängligt via skogsbilvägen norr om Övre Gällsjön och dels via skogsbilvägen över Salebol strax sydöst om reservatet. I anslutning till dessa finns bilparkeringar och informationsskyltar samt hänvisning till de markerade stigar som leder till reservatet.

För närvarande saknas servitut för tillfartsvägarna liksom upplåtelseavtal för parkeringarna.

3.4 Slitage och störningskänslighet

Hällmarkernas vegetation liksom fuktiga marker är känsliga för slitage. De flesta besökare använder de stigar som finns varför problemet för närvarande bedöms som litet.

II **PLANDEL**

1. **Disposition och skötsel av mark och vatten**

1.1 Övergripande mål

Målet för områdets skötsel skall vara att bevara och utveckla områdets biologiska värden som till största delen betingas av områdets relativa orördhet.

1.2 Generella riktlinjer och åtgärder

1.2.1 Hävd av skogsområdet

Skogen skall få utvecklas fritt. Inget skogsbruk skall bedrivas med undantag för de röjningar som behövs för att underhålla stigarna.

1.2.2 Skogsbrand

Med hänsyn till omkringliggande skogsmark är det för närvarande inte möjligt att tillåta skogsbrand. Spontant uppkomna bränder skall släckas enligt gällande brandlagstiftning. Om brand skulle uppstå är det dock viktigt att ha en handlingsberedskap som beaktar naturvårdsintressen såväl under brandbekämpning som i den långsiktiga hanteringen av brända områden.

Släckningsmetoder ska väljas med hänsyn till tillgänglig utrustning, brandens storlek och läge när den upptäcks, väderlek, årtid mm. Under säkra förhållanden, vilket avgörs av räddningschefen, bör viss avbränning och självsläckning tillåtas.

Om brand skulle uppstå skall det brända området efter släckning eller självsläckning lämnas till fri utveckling.

1.2.3 Stormfällning och insektsskadeangrepp

Död ved är viktigt för att behålla den biologiska mångfalden i skogen. Åtskilliga djur, växter och svampar är för sin överlevnad beroende av detta. Nytilskott av död ved sker främst i samband med snöbrott och stormskador varför det är av vikt att den döda veden lämnas kvar i skogen.

Vid risk för insektsskador på grannfastighet, utöver vad som normalt kan accepteras, får som skogsskyddsåtgärd vindfällan, genom naturvårdsförvaltarens försorg, avlägsnas utmed reservatsgränsen efter undantag enligt 12 § NVL.

I övrigt gäller att skogsskyddsåtgärder som aktualiseras efter t ex skogsbrand eller insektsangrepp skall prövas restriktivt enligt 12 § NVL. Vid prövningen skall därvid särskilt beaktas de råd och anvisningar om skogsskydd i naturskyddade områden som meddelats av Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen.

1.2.4 Jakt

Jakten på statlig mark inom reservatet är genom avtal, eller som förbehåll i köpeavtal, upplåten på älg och rådjur. Även på enskild mark inom reservatet är jakt tillåten på dessa arter.

1.2.5 Fiske

Fiske avses ej upplåtas i vatten inom reservatet där staten har fiskerätten.

1.2.6 Servitut

Innehavaren av servitutet för kraftledningen genom området har rätt att köra och regelbundet utföra röjning och avverkning av uppväxande träd under och utmed kraftledningen.

Naturvårdsförvaltaren skall ansöka om servitut för de båda tillfartsvägarna till naturreservatet samt upprätta upplåtelseavtal för de båda parkeringsplatserna.

2 Anordningar för rekreation och friluftsliv

2.1 Övergripande mål

Reservatet skall utnyttjas i sitt naturliga tillstånd utan särskilda anläggningar för friluftslivet. Lämpliga åtgärder ska vidtas för att tillgodose såväl allmänhetens intresse att uppleva områdets natur som det grundläggande syftet att bibehålla områdets naturvärden. Detta ska åstadkommas med information, vägvisning och en led genom området.

2.2 Riktlinjer och åtgärder

2.2.1 Tillgänglighet

Reservatet är tillgängligt via vägarna i norr och i söder och de parkeringar som är anlagda i anslutning till dessa. Från den norra parkeringen finns en markerad stig till Husdalsbergen och från den södra vid Gällsjön finns en markerad stig till Sörknatten. Vid den senare finns även en skylt som anger avståndet till Husdalsbergen men efter Sörknatten saknas stigmarkering. Strax nedanför Sörknattenhöjden finns en trätrappa.

Vägvisare till de båda parkeringarna finns uppsatta vid den allmänna vägen.

Åtgärder: Förbättra och komplettera stigmarkeringen mellan Husdalsbergen och Sörknatten. Behandla trätrappan med träolja eller liknande.

2.2.2 Friluftsanordningar

Utöver den markerade leden skall inga särskilda friluftsanordningar anläggas inom naturreservatet.

2.2.3 Renhållning

Inga särskilda anordningar skall anläggas för renhållning.

Platser som normalt besöks av allmänheten städas genom naturvårdsförvaltarens försorg.

2.2.4 Information

Befintliga informationsskyltar skall bytas ut och ersättas med ny aktuell information om reservatets utbredning och gällande föreskrifter. Informationen skall samordnas med information om Baståsens naturreservat. Vidare skall det av informationen framgå att Sörknatten utgjorde platsen från vilken konstnären Otto Hesselbom målade tavlan "Vårt land".

Skyltarnas placering framgår av bifogad skötselplanekarta.

Vid den allmänna vägen skall vägvisare mot Vingnäsberget sättas upp.

2.2.5 Utmärkning av naturreservatets gräns

Gränsmarkeringen skall kompletteras och även flyttas utmed vissa sträckor. Markeringen skall ske enligt svensk standard (SIS 03 15 22). Naturvårdsförvaltaren ansvarar för detta.

3 Tillsyn

Tillsynen av detta reservat skall i möjligaste mån samordnas med tillsynen av angränsande reservat. Vid behov skall tillsynsman utses för området.

4 Dokumentation

Naturvårdsförvaltaren skall dokumentera utförda åtgärder genom att ange:

- utförd åtgärd inom olika områden
- år och månad för åtgärdens utförande
- kostnader för naturvårdsförvaltningen
- finansiering
- intäkter av naturvårdsförvaltningen
- ev. notering om åtgärdens effekt eller om annat av intresse inom reservatet.

Denna dokumentation skall utgöra underlag vid en eventuell revidering av skötselplanen.

5 Revidering av skötselplanen

Skötselplanens mål och riktlinjer för hävden gäller för överskådlig framtid. De åtgärder som anges i planen inom ramen för givna riktlinjer skall däremot ses över vart 10:e år eller i övrigt när berörda parter anser det påkallat.

6 Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Länsstyrelsen har gjort en ekonomisk utredning, daterad 1997-01-08 , avseende kostnader och intäkter för naturvårdsförvaltningen. Utredningen biläggs (bilaga A).

Samtliga skötsel- och underhållsåtgärder bekostas av staten om inte annat överenskommes i särskild ordning.
